

dokunamamasını da kapsıyordu. İletişimin tür ve biçimleri arasında çoklukla anılması ihmal edilen dokunsal iletişim, kendi gücünü dijitalleşmenin içinde bizlere gösterdi, önemini keşfettirdi.

Dijitalleşmeyle birlikte yeniden keşfedilen dokunsal iletişimin gücüne kısaca değindikten sonra asıl konumuza yani dijital dokunsal iletişime gelelim. Dijitalleşme ile birlikte dokunsallık ve dokunma başka bir anlam alanına açılmaya başladı. Dokunma, artık bir sıcaklık ve yakınlıktan daha ziyade kontrol etme ile eş bir anlama gelmiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte artık tuşlar ortadan kalkmaya başlamış ve makinelere direkt dokunma ortaya çıkmıştır. Bireylerin elleri makineye hükmeden kontrol mekanizmalarına dönüşmüştür. Dokunma, bir duygu paylaşımından çok daha başka biçimde işlevselleşmiş, işlevsel bir araç ve aracı halini almıştır. Sürekli olarak bir şeye dokunan parmak uçları, dokunulmayan, makine soğukluğundan başka bir şeyi hissedemeyen bir dokudur artık.

Parmak uçları ile hükmetmeye alışan bireyler gerçek dokunuştan uzak olarak dijital dokunuşa yönlenmişlerdir. Parmak uçları dijital dokundu ama dijital de parmak uçlarına, artık parmak uçları dijitalin dokunduğu ya da nesneleştirdiği araçlar haline geldi; dijitalin araçları oldu parmaklar. Dijital parmak uçlarını da köleleştirerek varlığını / hükümlerini besledi, büyüttü... Etrafımızı hızla saran dijital iletişim, dokunuşu da dijital hale getirmiştir. Kişilerarası iletişimde önemli unsurlardan biri olarak kabul ettiğimiz dokunuş dijital ortama da yansımıştır. Sosyal ağlarda bulunan ve dokunmayı anıstıran uygulamalar dijital dokunuş arayışlarının göstergelerindedir.⁸ Dijital dokunma arayışı kuşkusuz sadece bununla sınırlı kalmadı. Birinin aklınızda olduğunuzu göstermek için vurup titreşim gönderdiğiniz bileklikten, uzaktaki birine sarılabilecek (!) t-shirt'e kadar pek çok uygulama tüketiciye sunuldu (Gözden Irak Olanın, Gönülden Irak Olmamasını Sağlamaya And İçmiş 13 Süperonik Teknoloji, 2015). Dokunsallık ihtiyacı farklı bir tüketim alanı da açmaya başladı.

Dokunmanın yok oluşuna denilemse de azalışına tanıklık edilince önemi fark edilmeye başladı. Öncesinde ilksel bir duygu olmasının güç(lü)lüğü, alışkanlığın getirisi ile önemi çok idrak edilmemiş olan dokunmanın önemi dijital iletişim içinde bireyin kaybolmasıyla kendini gösterdi. "Kaybolan bedenler" in⁹ tartışıldığı dijital dünyada dokunmanın ve dokunuşun karşılaşacağı handikaplar görünür olmaya başlamıştı. Fakat dokunma zümrüdüanka misali kendini yeniden var etmeyi bildi, lakin eskisinden biraz daha farklı olarak. Gücünü göstermeyi, dikkatleri kendi üstüne çekmeyi başaran dokunma, artık geleneksel bir dokunma ve dokunuştan farklı olarak diji-dokunuşa doğru evrilmeye başladı. Ancak bu zorunlu yolculuk sadece dijitalleşen iletişim ile ilgili değildi, teknoloji ile çevrilmiş olan zaman kısıtlı hayat dokunuşa yeni bir yazgı belirliyordu. Şimdi ise dijital dünya ile gerçek dünyadaki dokunma alanlarını tartışmaya, dokunmatik dijital çağda dokunmanın nasıl bir değişimden geçtiğinin izlerini sürmeye çalışalım.

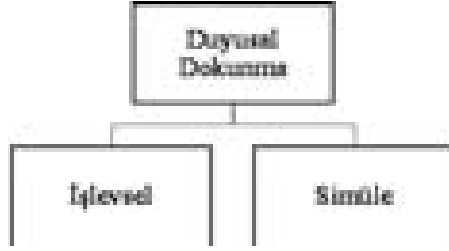
4. DİJİTAL DOKUNSAL İLETİŞİMİN AÇMAZI

Neredeyse herşeyin dijitalleşmeye başladığı bir çağda, insana ait temel edimlerden biri olan dokunma hem ön plana çıkmaya başlamış ancak bir yandan da önemini yitirmeye başlamıştır. Başlıkta dikkat çekmeye çalıştığımız açmaz tanımlaması dokunmanın aynı anda geri plana itilmeyle birlikte ön plana geçme halini vurgulamaya çalışır.

⁸ Facebook'ta yer alan "dürtme" uygulaması sert ve kaba bir dokunma biçiminin adını seçmiş olsa da yine de bir dokunma türüdür. Dijital ortamda dokunmaya duyulan ihtiyacın bir göstergesi olarak bu uygulama karşımıza çıkmaktadır.

⁹ Kaybolan bedenler kavramını David Lyon ortaya koymuştur. Lyon'a göre, bir şeyleri uzaktan gerçekleştirdiğimiz zaman, bedenler yok olur. Bir telefon açmak sesle iletişim kurmak anlamına gelir, ama e-posta gönderdiğimiz zaman, bu tip bir somutlaştırmanın izi bile kalmaz. Gülez yüzler gibi harf karakterleriyle belirlenmiş sembollerin, görülmeyen yüzün yerine geçmesi bu nedendir. Bugün yok olan bedenlerin yerini doldurmak için -örneğin video konferanslarında olduğu gibi- büyük bir çaba harcanmaktadır. O'na göre bedenlerin kaybolması, iletişim ve bilgi teknolojilerinin büyümesi ve yayılmasıyla açığa çıkan, modernitenin getirdiği ana sorunlardan biridir (Lyon, 2006: 33-35).

Şekil 4: Duyusal Dokunma Bileşenleri

Günümüz toplumunda *duygusal dokunma* ardıl hale gelirken *duyusal dokunma* ise kendine yeni bir yer edinmiştir. Duygusal dokunmadan kopuş yaşamaya başlayan toplum, duygusal dokunmaya eğilim göstermeye başlamıştır. Bu eğilim zorunluluklardan kaynaklandığı gibi bireylerin atomize olması ile de ilgili olabilmektedir. Öncelikle duygusal dokunma ve duygusal dokunma ayrımını açmak gerekir. Bu çalışmada duygusal dokunma, gerçek dokunma anlamında kullanılacaktır, yani herhangi bir araç ile araclandırılmamış olan doğrudan dokunmayı ifade etmektedir. Duyusal dokunma ile tanımlanmaya çalışılan ise bir araca ya da bir araç aracılığıyla dokunuştur. Araçlı ve araçlı dokunma edimi de bütünüyle dijital dokunsal iletişimdir. Dijital dokunsallık ya da dijital dokunsal iletişim kuşkusuz teknolojik bir dokunuştur ve kuşkusuz duygusaldır.

Duygusal dokunma, kişilerin birebir temasını içerir. Bu temas sadece tensel bir dokunuşu imlemekle kalmaz, aynı zamanda –yazının başında da söz edildiği gibi- görsel, sessel dokunuşları da ifade eder. Teknoloji ile araclandırılmış iletişim biçimlerinin ağırlık kazanması ile birlikte yüzyüze kişilerarası iletişimin sekteye uğraması kuşkusuz duygusal dokunmanın ortadan kalkmasına neden olmamıştır. Ancak teknolojinin toplumu sarmalayıcı yapısı ile birlikte duygusal dokunma önceki önemini yitirmeye başlamıştır. Yukarıda detaylı olarak dokunsal iletişim başlığında tartışılmış olan duygusal dokunmaya yeniden burada yer verilmeyecektir.

Duyusal dokunma ise, az önce belirtildiği üzere, araca dokunuş ya da araclandırılmış bir dokunuştur. Günümüz teknolojisi çalışma sistemini dokunulma üzerinden kuruyor ve her yanımızı dokunmatik araçlarla sarıyor. Dokunma gibi sıcak bir kavram, soğuk olarak tanımlanabilecek matik son ekiyle bir tezatlık içinde hayatına devam ediyor. Bir duygu paylaşımı olan dokunma, dokunmatik hale gelince mekanikleşiyor, soğuyor. Duygusal dokunmanın dışında kategorileştirdiğimiz duygusal dokunma, salt işlevsel bir dokunuş haline geliyor. Dokunmatik aletleri kullanabilmek adına teknolojik sürecin içine beden de katılıyor. Bu noktada bir ayırımdan söz etmek yerinde olacaktır. Kuşkusuz diğer tüm aletler de bir türlü dokunma, bir şekilde bedenin katkısıyla kullanılabilir hale gelmektedir. Ancak dokunmatik aletler bireylerden biraz daha şefkatli ve sıcak bir dokunuş beklerler. Kendileri için üretilmiş özel araçlar ve tensel dokunuş dışında başka dokunma biçimleri ile işlerlik kazanmaları güçtür dokunmatik aletlerin, başka nesnelere dokunma çabası boşadır. Banka ATM'lerinden ellerden düşmeyen telefonlara kadar toplum duygusal dokunmaya yazgılı hale gelmiştir. Ancak duygusal dokunmanın tek görevi işlevsel olarak tanımlamış olduğumuz çalıştırma amaçlı dokunuş değildir. Ayrıca başka bireylerle de duygusal dokunma içinde yer almayan, makine ile aracılanmış bir iletişim biçimini getirir. Bu iletişim biçimi de yüzyüze kişilerarası iletişimdeki duygusal dokunmanın aksine makine ile araclandırılmış iletişim ile birlikte anabileceğimiz duygusal dokunmayı sunar. Tensel bir dokunuşun mümkün olmadığı duygusal dokunuş sese, görüntüye doğrudan değil aracı ile dokunur. Dolayısıyla duygusal dokunuşun bize sunduğu gerçek bir dokunmadan ziyade dokunmanın bir yansıması, dokunmanın bir simülasyonudur. Her duyunun atası dokunma ise makine ile aracılanmış bir sese dokunan kulak ya da gerçeğin bir görüntüsü olan dijital fotoğrafa dokunan göz aslında gerçeğe değil, gerçeğin bir kopyasına dokunur. O halde gerçeğin kopyasına olan dokunuş da aslında gerçek bir dokunuştan çok dokunma simülasyonudur, simüle dokunuştur. Gerçek ile araya perde çeken bir dokunma ediminden söz edebilmek mümkündür.

Duyusal dokunma kimi zamanlarda gereklilik arz edebilir. Uzakta olan biriyle görüntülü konuşma yaparak kısmen de olsa hasret gidermeye çalışma bunun bir örneği olabilir. Ancak diğer yandan anı yaşama imkanını da zaman zaman bireylerin elinden aldığı, aslında bireylerin bazılarının da bunu eline vermeye gönüllü olduğu durumlar da söz konusudur. Bir turistin gezdiği yerlere tabletinin kamerasının aracılığı ile dokunması, direkt olan duygusal temastan kaçınması yani nesnenin kendisine değil nesnenin dijital